

statě a zákonech politiky (1992), O politické společnosti (1994) a Občanská společnost v moderním světě (1995).

Ve své přednášce se prof. Šamalík zaměřil na základní okruhy problematiky spojené s rovností a svobodou v moderní společnosti. Položil si především otázku, z jakých duchovních proudů vycházejí tyto základní hodnotové principy moderních ústav a jaké důsledky s sebou přinesou prosazující se globalizační trendy. Plasticky vykreslil přístupy osvícenství, liberalismu, konzervativismu a socialismu k rovnosti a svobodě, včetně rozštěpu rovnosti a svobody v 19. století. Významný je z tohoto pohledu vztah státu a občana, aby zajišťoval svobodu občana, a koncept sociálního státu jako smíření nerovností. Řada autorů se pak pokusila o sloučení rovnosti a svobody (Giddens, Rawls), a to zejména konceptem rovnosti příležitostí a koncepty sociální spravedlnosti. S prosazováním celosvětových globalizačních tendencí však vzniká otázka, co se stane s těmito hodnotovými principy v globálních státech a v globální občanské společnosti. Lze vůbec tyto principy vnucovat i jiným kulturám odlišným od euroamerické kultury? Je náš model demokracie modelem univerzálním? Nepůjde ve všech těchto případech o kulturní imperialismus euroamerické kultury?

Polemicky formulovaný závěr přednášky vyvolal návazně více než hodinovou diskusi, do které se zapojili v podstatě všichni přítomní posluchači. Mezi posluchači byli zastoupeni představitelé právní vědy, právní a sociální filozofie, politologie a právní sociologie z pražských a brněnských vysokoškolských a vědeckých pracovišť. Prof. Šamalík na diskusní příspěvky s položenými otázkami bezprostředně argumentačně reagoval a na závěr diskusi celkově shrnul. Slavnostní zasedání k počtě životního jubilea prof. Šamalíka ukončil předseda Českého sdružení IVR JUDr. Klabouch, který poděkoval přítomným za aktivní zájem a popřál jubilantovi do dalších let hodně zdraví a tvůrčích podnětů.

Miloš Večeřa

Aktuálnost změn Ústavy České republiky

Dne 24. 11. 1999 se uskutečnila konference na téma „Aktuálnost změn Ústavy České republiky“, kterou zorganizovala katedra ústavního práva a politologie PrF MU a Mezinárodní politologický ústav MU za přispění Nadace K. Adenauera.

Je jistě zajímavé, že aktivní účasti na tomto fóru využili přední odborníci v oblasti ústavního práva právnických fakult, Ústavního soudu, členové Poslanecké sněmovny, Senátu, Úřadu vlády, Kanceláře prezidenta republiky a Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

Úvodní referát přednesl a celou konferenci moderoval J. Filip. Nastínil nejprve důvody, zdroje, inspirace, příčiny a představy o přínosu připravovaných změn. Konstatoval, že Ústava ČR platí téměř sedm let. Její přednosti i nedostatky nespočívají v délce trvání, ale v tom, jak napomohla fungování demokratických institucí a mechanismů řešení konfliktních situací. Jak napsal T. Marshall, soudce NS USA k 200. výročí Ústavy USA, že „skutečným zázkatem nebylo zrození Ústavy, nýbrž její život“. Obdobně bychom měli, i když z kratší perspektivy, hodnotit Ústavu ČR.

Byla do ní vtělena určitá koncepce, tato Ústava spolu s Listinou základních práv a svobod jasně řekla, že není možný návrat totality, že je třeba vytvořit prostředky pro ochranu menšiny před tyranii většiny, že je třeba vytvořit pravidla, která by bránila byrokratickému exekutivnímu aparátu, aby si присvojil více moci než mu v demokratickém systému náleží. Moc je distribuována mezi více orgánů, které jsou nuceny spolupracovat, jsou na sebe vázány a vzájemně se omezují. Jestliže přesto dochází k návrhu na změnu Ústavy ČR, nutno si položit otázku, zda jsou potřebné a zda je pro ně ta pravá chvíle.

V rámci dopoledního programu vystoupili se svými příspěvky za Poslaneckou sněmovnu K. Kühnl: „Ústava mezi Scyllou strnulosti

a Charybdou účelnosti“, I. Langer: „Základní principy ústavních změn“ a J. Zahradil: „Ústava z pohledu politické praxe“.

Odpolední část konference uvedl J. Malenovský tématem „Mezinárodně právní aspekty ústavních změn“, kde stanovil čtyři praktické problémy – recepci mezinárodního práva do vnitrostátního, ústavní ochranu lidských práv, respekt k principu právního státu a ústavní dělbu moci spolu s doporučením zavedení jasně recepční klauzule do textu Ústavy ČR ke všem mezinárodním smlouvám.

Na to navázal V. Schorm s „Osudem vládního návrhu novely Ústavy v oblasti mezinárodních smluv, Evropské unie a Severoatlantické aliance“. Dále vystoupil i A. Gerloch s příspěvkem „K problematice vyváženosti postavení a vztahů ústavních orgánů České republiky“, V. Šimíček s „Komentářem k návrhu ústavního zákona č.359“, člen Poslanecké sněmovny D. Matulka s příspěvkem „Jednokomorový parlament ano či ne a jak k němu dojít“, J. Kysela na téma „Senát jako pojistka ve světle navrhovaných změn ústavy“ a L. Cibulka „Ústava Slovenské republiky – Úvahy pro budoucnost“.

Na problematiku Senátu reagoval místopředseda Senátu P. Pithart coby osoba z nejpovolanějších. Zdůraznil roli náhody ohledně návrhu Senátu s návrhem vlády i společné komise ODS a ČSSD. Uvedl negativní dopad dlouhodobé nenaplněnosti Ústavy a čtyřleté neexistence Senátu jako druhé komory Parlamentu zejména na akceptaci tohoto státního orgánu občany. Vyjádřil však i reálnou naději, že po doplňovacích volbách se kvalita Senátu pozvedla a bude se i nadále zvyšovat.

Na základě diskuse, poznámek a faktických připomínek bylo závěrem konstatováno, že ústavní změny by měly být výsledkem dlouhodobé diskuse v rámci principu otevřenosti a odbornosti v určitém časovém horizontu. Novela Ústavy ČR by si měla všimnout i vztahu k prováděcím předpisům a nově vyjádřit poměr mezinárodního práva a vnitrostátního práva.

Měly by být zakotveny změny pro 21. století, nejen dělba moci, ale i úloha politických stran, nátlakových skupin a hromadných sdělovacích prostředků.

Z konference byl vydán sborník, který je možno objednat si na adrese Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity.

Renata Vlčková